

ΚΑΚΩΣΕΙΣ

Κάκωση είναι κάθε βλάβη του οργανισμού που προκαλείται από εξωγενές (εξωτερικό) αίτιο. (βλαπτικό αίτιο ή βλαπτικός παράγοντας)

ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΚΑΚΩΣΕΩΝ (ανάλογα με το βλαπτικό αίτιο)

ΚΑΚΩΣΕΙΣ	ΒΛΑΠΤΙΚΑ ΑΙΤΙΑ
Μηχανικές κακώσεις Εκδορές-τραύματα-θλάσεις-κατάγματα-εξαρθρήματα-διαστρέμματα-δαγκώματα-τσιμπήματα-ξένα σώματα.	Οξέα και αιχμηρά αντικείμενα (μαχαίρα, γυαλιά, βελόνες, δόντια κ.λ.π.) <ul style="list-style-type: none">- Πυροβόλα όπλα- Αμβλέα αντικείμενα (γροθιές, κλωτσιές, ρόπαλα, ξύλα) επιφάνειες τοίχων και εδάφους, λαμαρίνες αυτοκινήτων.
Φυσικές κακώσεις Έγκαυμα-θερμοπληξία-κρυοπληξία-κρυοπάγημα-χειμέτλα-ηλίαση-βλάβες από ραδιενέργεια-ηλεκτροπληξία-κεραυνοπληξία.	<ul style="list-style-type: none">- Μεταβολές θερμοκρασίας (θερμότητα ή ψύχος)- Ακτινοβολία (ηλιακή ή άλλου είδους)- Ηλεκτρισμός
Χημικές κακώσεις Εξωτερικά ή εσωτερικά εγκαύματα και άλλες βλάβες από επαφή ή κατάποση καυστικών ουσιών.	Καυστικές ουσίες (οξέα ή αλκάλια)

ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΚΑΚΩΣΕΙΣ

Εκδορές (επιφανειακός τραυματισμός δέρματος)

Τραύματα (Λύση συνεχείας δέρματος και υποκειμένων ιστών)

Είδη οργάνων

Είδη τραυμάτων:

που προκαλούν τραύματα:

- *Νύσσοντα* όργανα

- *Τέμνοντα* όργανα

Ευθέα ή τέμνοντα τραύματα

- Διαπιτραίνοντα όργανα
 - Θλώντα όργανα Μικτά ή θλαστικά τραύματα (τραύμα και θλάση)
 - Πυροβόλα όπλα - Τραύματα από πυροβόλα όπλα
(πολεμικά, κυνηγετικά)
- Αποσπαστικά τραύματα ή ακρωτηριασμοί (από διάφορα όργανα).

Θλάσεις (Σύνθλιψη των ιστών χωρίς λύση συνεχείας του δέρματος, με πρόκληση ενδοϊστικής αιμορραγίας).

- *Εκχύμωση* (μικρή αιμοραγία – μελανιά)
- *Μώλωπας* (μέτρια αιμοραγία – πρήξιμο)
- *Αιμάτωμα* (μεγάλη αιμοραγία, συλλογή αίματος σε νεοσχηματισθείσα κοιλότητα)

***Κατάγματα** (Λύση συνέχειας οστού)

- *Ανοιχτά ή επιπλεγμένα* (συνοδεύονται από τραύμα) *τέλεια* (πλήρης λύση)
- *Κλειστά* (χωρίς τραύμα) *ατελή ή ρωγμώδη* (μερική λύση)

Εξάρθρηματα (Μετατόπιση οστών από την θέση τους στην άρθρωση).

Διαστρέμματα (Τραυματισμός μαλακών μορίων – συνδέσμων – της άρθρωσης, χωρίς μετατόπιση των οστών).

Ειδικές κακώσεις

Δαγκώματα (από θηλαστικά ή από φίδια)

Τσιμπήματα (εντόμων κ.τ.λ.)

Ξένα σώματα (Μικρά ή μεγάλα, προεξέχοντα ή και μη ορατά)

* Για τις άλλες διαιρέσεις καταγμάτων βλ. βιβλίο σελ. 28

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΑΚΩΣΕΩΝ

Εκδορές: Μπορεί να συνυπάρχουν και άλλες κακώσεις στο ίδιο σημείο με μια εκδορά (π.χ. θλάση ή κάταγμα)

Τραύματα: - Μπορεί να περιλαμβάνουν και τους υποκειμένους ιστούς σε μεγάλο βάθος π.χ. εσωτερικά όργανα σε τραύματα κοιλίας και θώρακος ή τένοντες και νεύρα σε τραύματα άκρων.

- Επίσης μπορεί να συνοδεύονται από κατάγματα στην ίδια θέση (π.χ. σε θλαστικά τραύματα κεφαλής και άκρων)
- Μπορεί να εμφανίζουν σημαντική (εξωτερική) αιμοραγία.

Θλάσεις: - Μπορεί να μην είναι μόνο επιφανειακές (υποδόριες) αλλά να περιλαμβάνουν και εσωτερικά όργανα της κτυπημένης περιοχής π.χ. ένας μώλωπας (καρούμπαλο) στο κεφάλι μπορεί να συνοδεύεται και από ενδοκρανιακή αιμοραγία, ενώ μία εκχύμωση (μελανιά) στην κοιλιά από ενδοκοιλιακή αιμοραγία.

- Επίσης μπορεί να συνοδεύονται και από κατάγματα στην ίδια θέση ή κοντινή (κατάγματα πλευρών σε θλάση θώρακος, κατάγματα κρανίου σε μώλωπες ή εκχυμώσεις κεφαλής π.χ. σε εκχύμωση και των δύο οφθαλμών – κάταγμα βάσεως κρανίου).

Κατάγματα: - Μπορεί να μην εμφανίζουν όλα τα τυπικά συμπτώματα (πόνος-οίδημα-παραμόρφωση-αδυναμία κίνησης).

- Μπορεί να θεωρηθούν λανθασμένα σαν θλάσεις σε ορισμένες περιοχές (θώρακας, κεφαλή).
- Μπορεί να συνυπάρχουν με τραύματα (συνήθως κεφαλής ή άκρων).
- Μπορεί να διαγνωστούν έμμεσα από κάποια χαρακτηριστικά συμπτώματα π.χ. «μάτια ρακούν» σε κατάγματα βάσης κρανίου, αίμα στη στοματική κοιλότητα (χωρίς την ύπαρξη τραύματος εντός αυτής) σε κατάγματα προσωπικού κρανίου.

Εξάρθρηματα – Διαστρέμματα: - Εμφανίζουν παρόμοια συμπτωματολογία με τα κατάγματα (πόνος-οίδημα αλλά και παραμόρφωση και περιορισμό κίνησης).

- Μπορεί να συνυπάρχουν μαζί με κάταγμα (π.χ. εξάρθρωμα και κάταγμα ώμων)

Δαγκώματα (από θηλαστικά)

- Τραύματα συνήθως ανώμαλα και συχνά αποσπαστικά
- Πάντοτε μολυσμένα (από συνήθη μικρόβια, τέτανο ή ακόμα και λύσσα)

Από φίδια: μπορεί να είναι δηλητηριώδη (χαρακτηριστική εμφάνιση με δύο μικρά τραύματα στο σημείο του δαγκώματος).

Τσιμπήματα

- Τοπικές αντιδράσεις (πόνος, οίδημα κ.λ.π.)

- *Γενικευμένες (αλλεργικές) αντιδράσεις* σε περίπτωση ευαισθησίας του θύματος στο συγκεκριμένο τσίμπημα (πχ. μέλισσα, σφήκα) ενδεχομένως απειλητικές για την ζωή (αλλεργικό shock).

Ξένα σώματα

- *Μεγάλα* (ενσφηνωμένα σε διάφορα σημεία του σώματος, συνήθως προεξέχουν προς τα έξω)
- *Μικρά*, μπορεί να είναι ενσφηνωμένα και να προεξέχουν ή να μην είναι ορατά και να βρίσκονται κάτω από το δέρμα ή μέσα σε κοιλότητες (στόμα, μύτη, αυτιά).

Α' ΒΟΗΘΕΙΕΣ ΣΕ ΚΑΘΕ ΚΑΚΩΣΗ

Εκδορές:

- Καθαρισμός, τοπική αντισηψία, έλεγχος αντιτετανικού εμβολιασμού.

Τραύματα:

- *Έλεγχος αιμορραγίας* (με πίεση τοπικά ή κεντρικότερα)
- *Καθαρισμός* (με οξυζενέ, φυσιολογικό ορό ή ακόμα και μόνο με νερό – τα πολύ ρυπαρά τραύματα μπορούν να μπουν κάτω από την βρύση)
- *Αντισηψία* (Betadine)
- *Επίδεση* (κάλυψη αλλά και συνέχιση ελέγχου αιμορραγίας)
- Έλεγχος αντιτετανικού εμβολιασμού και παραπομπή στο νοσοκομείο.

Θλάσεις:

- Γενική ή τοπική *ακινητοποίηση* (μέχρι να εκτιμηθεί καλύτερα η κάκωση) και να αποκλειστεί πιθανό κάταγμα.
- Τοπική ανακουφιστική αγωγή (τοποθέτηση πάγου).
- Γενική εκτίμηση του θύματος για πιθανή εμφάνιση συμπτωμάτων εσωτερικής αιμορραγίας (επίπεδο συνείδησης, σφυγμός, αναπνοή).

Κατάγματα:

- *Ακινητοποίηση*
 - α) στα άκρα με νάρθηκες (συνήθως αυτοσχέδιους): ακινητοποίηση 2 γειτονικών (με το κάταγμα) αρθρώσεων.
 - β) στο κρανίο, απλώς με αποφυγή κινήσεων με τον ασθενή σε πλάγια ξαπλωτή θέση σε κατάγματα εγκεφαλικού κρανίου και σε καθιστή θέση (αν είναι εφικτό) σε κατάγματα προσωπικού κρανίου (για την αποφυγή κατάποσης αίματος και πιθανής απόφραξης αεροφόρου οδού από συνοδό αιμοραγία ρινός, στόματος, ζυγωματικών κ.λ.π.)
 - γ) στον θώρακα, απλώς με περιορισμό των κινήσεων
 - δ) στην σπονδυλική στήλη με πλήρη ακινησία, τοποθέτηση αυχενικού κολλάρου και σανίδας (ή άλλου σκληρού αντικειμένου) στην υπόλοιπη σπονδυλική στήλη, η οποία στη συνέχεια δένεται στο σώμα του ασθενούς (με επιδέσμους, λωρίδες ρούχων κ.λ.π.)
- *Προσεκτικοί χειρισμοί* στην περιποίηση συνυπαρχόντων τραυμάτων είτε στο ίδιο σημείο (ανοιχτό κάταγμα) είτε σε γειτονική περιοχή (π.χ. στο ίδιο μέλος). Θα πρέπει να προηγείται η ακινητοποίηση.

Εξarthρήματα – Διαστρέμματα

- Ακινητοποίηση με νάρθηκα ή ανάρτηση (ώμος), ή μερικώς με επίδεση (διάστρεμμα)
- Τοπική αναλγησία (πάγος)
- ΟΧΙ παυσίπονα (μπορεί να χρειαστεί ανάταξη υπό νάρκωση)
- ΟΧΙ προσπάθεια ανάταξης (εξαιρετικά επώδυνη, μπορεί να συνυπάρχει κάταγμα)

Δαγκώματα

α) Θηλαστικών:

- Περιποίηση τραύματος όπως έχει αναφερθεί προηγουμένως, με ιδιαίτερη έμφαση στον καθαρισμό του.
- Αυστηρός έλεγχος αντιτετανικού εμβολιασμού.
- Έλεγχος του ζώου για λύσσα.

- i) αν είναι γνωστό σε συνεννόηση με τον κτηνίατρο
- ii) αν είναι αδέσποτο ή άγριο, επικοινωνία με αρμόδιες υπηρεσίες (λυσιατρείο, δ/νση υγεινής νομαρχίας) για πιθανό αντιλυσσικό εμβολιασμό του θύματος.

β) Φιδιών:

- Γενική ακινησία (επιβράδυνση κυκλοφορίας δηλητηρίου).
- Κεντρικότερη επίδεση (περιορισμός φλεβικής επιστροφής).
- Απομύζηση δηλητηρίου (με ειδικές σύριγγες, όχι με το στόμα).
- Αποφυγή τοπικών χειρισμών (τομών, καυτηριάσεων κ.λ.π.) εκτός από τοπικό καθαρισμό.

Ξένα σώματα:

α) Μεγάλα:

- Ποτέ ΔΕΝ αφαιρούνται (κίνδυνος μεγάλης αιμοραγίας ή άλλων βλαβών).
- Στερεώνονται (αυτοσχέδια) αν η μεταφορά του ασθενούς δεν γίνεται με ασθενοφόρο.
- Αφού στερεωθούν, μπορεί να γίνει με προσοχή προσπάθεια να κοπούν για να διευκολυνθεί η μεταφορά (περιπτώσεις πολύ μεγάλων αντικειμένων π.χ. καμάκια, ακόντια κ.λ.π.)

β) Μικρά:

- Δεν αφαιρούνται αν είναι ενσφηνωμένα σε μάτια (κίνδυνος σοβαρού τραυματισμού) ή στο εσωτερικό της ρινός (κίνδυνος να μετατοπισθούν προς τον λάρυγγα και να προκαλέσουν ασφυξία).
- Προτιμότερο να αποφεύγεται η αφαίρεση αν απαιτεί ιδιαίτερους χειρισμούς (π.χ. χρήση βελόνας για αφαίρεση αγκίδας, αχινού κ.λ.π.).
- Εφ' όσον έχει προκληθεί έστω και μικρό τραύμα απαιτείται έλεγχος αντιτετανικού εμβολιασμού.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΟΛΥΤΡΑΥΜΑΤΙΑ

Πολυτραυματίας είναι αυτός που φέρει περισσότερες από μία κακώσεις (συνήθως μηχανικές αλλά μπορεί και φυσικές π.χ. εγκαύματα) από τις οποίες τουλάχιστον μία είναι δυνητικά απειλητική για την ζωή.

Αντιμετώπιση στον τόπο του συμβάντος

- ⇒ Ακινητοποίηση αυχένα (τουλάχιστον) ή και υπόλοιπης Σ.Σ. (αν υπάρχει υπόνοια κάκωσης).
- ⇒ Εξασφάλιση ανοιχτής αναπνευστικής οδού (μπορεί να αποφραχθεί από αίμα, εμετό, γλώσσα, τεχνητές οδοντοστοιχίες).
- ⇒ Έλεγχος υπάρχουσας εξωτερικής αιμορραγίας (με άμεση πίεση ή ίσχυαιμη περιδεδση).
- ⇒ Προστασία από υποθερμία (κάλυψη του τραυματία με κουβέρτα ή ρούχα).
- ⇒ Άμεση κλήση για επείγουσα μεταφορά.
- ⇒ Συνεχής παρακολούθηση ζωτικών σημείων (σφυγμού αναπνοής και επιπέδου συνείδησης).

Σημείωση:

- Μετά τα (1) και (2) μπορεί να απαιτηθεί άμεση έναρξη καρδιοαναπνευστικής αναζωογόνησης (θωρακικές συμπιέσεις και τεχνητή αναπνοή) αν ο τραυματίας είναι άσφυγμος και χωρίς αναπνοή.
- Η κλήση για μεταφορά πρέπει να γίνεται άμεσα, αλλά αν ο διασώστης είναι μόνος του μπορεί να προηγηθούν οι άλλες ενέργειες.

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΣΕ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Εκδορές:

- ΟΧΙ, εκτός αν είναι πολύ εκτεταμένες ή και αν υπάρχει υπόνοια και άλλων κακώσεων. Σε κάθε περίπτωση, σύσταση για έλεγχο αντιτετανικού εμβολιασμού εντός 24ώρου.

Τραύματα:

- ΝΑΙ: το πόσο επείγουσα, καθορίζεται από το μέγεθος και το βάθος του τραύματος, την αιμορραγία και τυχόν συνυπάρχουσες άλλες κακώσεις (κατάγματα, βλάβες εσωτερικών οργάνων). Σε κάθε περίπτωση, η συρραφή του τραύματος θα πρέπει να γίνει εντός 6ώρου από τον τραυματισμό.

Θλάσεις:

- ΝΑΙ στις θλάσεις κεφαλής και κορμού (μπορεί να περιλαμβάνουν και εσωτερικά όργανα).
- ΝΑΙ στις σοβαρές θλάσεις άκρων (αιματώματα, μεγάλοι μώλωπες, εκτεταμένες εκχυμώσεις) ή όταν υπάρχει υπόνοια κατάγματος.
- ΟΧΙ σε ελαφρές θλάσεις άκρων (μικρές εκχυμώσεις, μικροί μώλωπες).

Κατάγματα:

- ΝΑΙ: το πόσο επείγον καθορίζεται από το είδος του κατάγματος (τα ανοιχτά κατάγματα χειρουργούνται μέσα σε λίγες ώρες) αλλά και από την γενικότερη κατάσταση του ασθενούς (ύπαρξη συνοδών κακώσεων).

Εξαρθρήματα:

- ΝΑΙ: προτιμότερη η ανάταξη σε σύντομο χρόνο επειδή μπορεί να γίνει πιο εύκολα και χωρίς γενική νάρκωση.

Διαστρέμματα:

- ΝΑΙ γιατί υπάρχει συχνά υπόνοια κατάγματος, εκτός αν είναι πολύ ελαφρά (ήπιο άλγος, χωρίς εμφανές οίδημα). Σε κάθε περίπτωση, συνιστάται εκτίμηση από ορθοπεδικό.

Δαγκώματα:

Θηλαστικών:

- ΝΑΙ (κυρίως λόγω της απειλούμενης μόλυνσης και των απαιτούμενων ενεργειών αντιμετώπισής της).

Φιδιών:

- ΝΑΙ γιατί πάντα υπάρχει υπόνοια για δηλητηριώδες φίδι.

Τσιμπήματα:

- ΝΑΙ αν υπάρχει ιστορικό αλλεργικής ευαισθησίας, ή έντονη τοπική αντίδραση και φυσικά σε γενικευμένη αντίδραση.
- ΟΧΙ σε απουσία των πιο πάνω. Σε κάθε περίπτωση, συνιστάται εκτίμηση από γιατρό.

Ξένα σώματα:

Μεγάλα:

- ΝΑΙ

Μικρά:

- ΝΑΙ στα ξένα σώματα στόματος, ρινός, (λόγω του κινδύνου αναπνευστικής απόφραξης) και στα ενσφηνωμένα ξένα σώματα οφθαλμών.
- ΟΧΙ σε πολύ μικρά ξένα σώματα (αγκίδες, αχινούς κ.λ.π.). Σε κάθε περίπτωση σύσταση εκτίμησης από γιατρό και αποφυγή χειρισμών αφαίρεσης (εκτός αν είναι πολύ εύκολη).

Σημείωση: Σε όλες τις πιο πάνω κατηγορίες είναι πολύ πιθανό να χρειάζεται εκτίμηση από γιατρό η οποία όμως να μην είναι επείγουσα.

ΕΓΚΑΥΜΑΤΑ ΠΟΥ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΝΟΣΗΛΕΙΑ

Μεγάλα εγκαύματα: >10% επιφανείας σώματος.

Μικρά εγκαύματα: <10% επιφανείας σώματος αλλά με ειδική εντόπιση:

- στο πρόσωπο (κίνδυνος βλαβών στα μάτια ή οιδήματος στην αρχή του αναπνευστικού δηλαδή σε στόμα, ρίνα, λάρυγγα).
- στην άκρα χείρα ή τον άκρο πόδα (κίνδυνος επηρεασμού της λειτουργικότητάς τους από βλάβες τενόντων και νεύρων).
- στα γεννητικά όργανα

Μικρά εγκαύματα (<10%) ολικού πάχους:

- απαιτούν αντιμετώπιση του πολύ ισχυρού πόνου.
- πλαστική αποκατάσταση.

Εγκαύματα ανεξαρτήτως έκτασης επιφανείας ή πάχους που συνοδεύονται από αναπνευστική δυσχέρεια (π.χ. λόγω εισπνοής καπνού σε πυρκαγιά)

Σημείωση: Στις δύο πρώτες κατηγορίες εξαιρούνται τα πολύ επιφανειακά εγκαύματα (π.χ. ηλιακά εγκαύματα) που προφανώς δεν χρειάζονται νοσηλεία εκτός αν είναι πολύ εκτεταμένα (>50% επιφανείας σώματος).